

АНАЛІЗ АКТУАЛЬНОГО СТАНУ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні склалася ситуація, яка ставить під загрозу ефективне функціонування української економіки, умови життєдіяльності, безпеки та добробуту населення. Причинами цього є акумулювання потужностей та контроль над переміщенням електричної енергії, фактично однією компанією. Мова йде діяльність компанії «ДТЕК» та зловживанням нею монополюючим становищем.

Ринок електричної енергії має стратегічне значення для кожної країни та особливе значення для добробуту населення. Відповідно держава має здійснювати контроль над суб'єктами суміжного ринку, діяльністю електростанцій, трейдерських компаній тощо. Група компаній «ДТЕК» контролює 9 з 15 теплоелектростанцій, 17 вугільно-збагачувальних комплексів та чимало операторів з надання енергетичних послуг в найбільших містах України[1]. Це говорить про вертикальну інтеграцію підприємства та можливість зловживати становищем, штучно підвищуючи ціни чи зменшувати якість надання послуг. Крім того, що ця компанія має значний відсоток енергетичного ринку, існує загроза різних маніпуляцій через політику, адже у нашій країні прослідковується значний вплив олігархів на владу. На сьогоднішній день в Україні існує Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та Антимонопольний комітет України, саме вони мають регулювати діяльність суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Держава має підвищувати ефективність діяльності цих організацій, змінювати посади та впроваджувати нові реформи.

Також в Україні існують і інші енергетичні компанії, серед найбільших: «Енергоатом», «Центренерго», «Укренерго». Крім цього в Україні 37 операторів розподільчих систем, серед них 7 найбільших обленерго, 5 з яких належить «ДТЕК». Кажучи про всю електрогенерацію, ми можемо побачити, що група компаній «ДТЕК» та «Енергоатомом» мають приблизно 80% частки ринку електричної енергії. При тому що для колективної монополії – достатньо 50%[2].

У 2020 році було проведено оцінка за показником Херфіндала-Хіршмана за допомогою, якого можна визначити рівень монополізації у певному регіоні. Показник від 0 до 1800 говорить про наявність конкуренції та відсутність загрози монополізації. Згідно зі звіту з моніторингу функціонування оптового ринку електричної енергії за 1 квартал 2021 року, на ринку електричної енергії України індекс Херфіндала-Хіршмана за обсягом продажу електричної енергії в мережі за ознакою наявності контролю в розумінні Закону України «Про захист економічної конкуренції» склав 3 389, при цьому в торговій зоні «Острів Бурштинської ТЕС» індекс Херфіндала-Хіршмана склав 8 217, що говорить про значну концентрацію на ринку однієї компанії[3]. Ця ситуація не є прийнятною на шляху до європейської інтеграції та міжнародного співробітництва. Наша держава має зробити рівні, незалежні та конкурентні умови для ефективного функціонування ринку та покращення економічного становища. Для порівняння у Великобританії діяльність електроенергетичних галузей передбачає усунення бар'єрів для входу на ринок, вільний доступ виробників до національних електромереж, розділення суб'єктів електроенергетики на окремі компанії залежно від виду діяльності, знищення вертикальної інтеграції; дерегуляція приватних підприємств, лібералізація роздрібного постачання та генерації. Таким чином влада активно втілює горизонтальну інтеграцію між компаніями, що дає змогу унеможливити накопичення активів у одній компанії. Крім цього у Британії існує неурядове контролююче агентство «Ofgem», яке здійснює контролю над ринком газу та електроенергії у країні. Також завданням організації є тісна співпраця з урядом, промисловістю та споживачами для забезпечення найвигідніших умов як для населення так і для держави[1].

Ключовою задачею для нашої влади є зміна механізмів впливу на монополії та олігархів. Ми маємо створити належні умови для ведення чесного бізнесу, а також для того щоб уникнути

непередбачуваної ситуації. Уряд має переглядати та покращувати нормативно-правову базу, підвищувати ефективність наглядових органів, зменшувати кількість стратегічних об'єктів у власності однієї компанії чи холдингу. Залучення міжнародних комісій чи менеджерів, збільшення контролю над діями олігархів та боротьба з корупцією – все це неодмінно призведе до більш прозорої ситуації та зменшить вірогідність поширення нових корупційних схем.

Вважаю, що наша країна має посилювати міжнародну співпрацю, аналізувати досвід інших країн у регулюванні діяльності суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Оскільки, якщо ми прагнемо побудувати сильну економіку, сприятливий інвестиційний та бізнес клімат в державі – необхідно створювати рівні та конкурентні умови для всіх учасників ринку. Однією з актуальних проблем є недосконалість нормативно-правової бази, на жаль, багато законів були прийняті ще за радянської влади і не відповідають сучасним механізмам та принципам. Для цього слід звернути увагу на можливу уніфікацію до європейського законодавства, оскільки наша країна обрала курс на інтеграцію з ЄС[1]. Також має бути здійснена судова реформа, адже ми маємо жорстко та своєчасно притягувати до відповідальності порушників чинного законодавства, зокрема тих, хто зловживає монопольним становищем. Ціноутворення має відбуватися згідно затвердженої методики розрахунку тарифу, при цьому у разі підвищення цін, компанією має надаватися пояснення контролюючим органам щодо будь-яких змін, з подальшим донесенням інформації до споживачів.

Список літератури

1. Гоцуляк М.А. Курсова робота «Світовий досвід регулювання діяльності суб'єктів природних монополій» - 2020.
2. Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах. «ТОП-50 найбільших компаній із виробництва, розподілення та продажу електричної енергії» - 2019 - URL: <https://rating.zone/top-50-najbilshykh-kompanij-iz-vyrobnystva-rozpodilennia-ta-prodazhu-elektrychnoi-enerhii-zasumoiu-splaty-podatki-u-2018-rotsi-tys-hrn/>
3. Звіт з моніторингу функціонування оптового ринку електричної енергії у I кварталі 2021 року – 2021 - URL: https://www.nerc.gov.ua/data/filearch/monitoryng/elektro/2021/monitoryng_elektro_optovyi_rynok_I-2021.pdf

Hennadii Hryhoriev

National University of “Kyiv – Mohyla Academy”,
Doctor of science in Economics, associate professor at the Department of
Economics

ISSUES OF EXTERNAL DEBT IN UKRAINE: CHINA'S DEBT TRAP POLICY AND FINANCIAL INNOVATIONS (MINSKY MOMENT)

Short introduction:

The main target of the research is to learn how the increasing of China's debt in general structure of Ukrainian debt leads to higher external financial dependency and becoming a challenge to financial sovereignty of the state in general. “The projects, that China is supporting are often intended not to support the local economy, but to facilitate Chinese access to natural resources or to open market for its low – cost and shoddy export goods” [2]. Fiscal fatigue reinforces China's investment, because China's government requires to return loans. The impossibility to return loans creates the “precedent” in a form of China's requirement to sell national property (seaports, land – etc.) by lower price. In this case the second wave of economic growth will be typically “resource oriented”

In our analysis we use P'NAPI concept, which allows us to use the holistic approach to problem solving to improve the level of national wealth in the long run. The practical importance of the issue is in the framework of the China's attempt to reach the natural resource through the “cheap loans policy”.